

V vrtincu animiranih družbenih komentarjev

VERONIKA ZAKONJŠEK

Medtem ko pišem te besede, se protikoronski ukrepi spet zaostrujejo. Večje prireditve so znova prepovedane, zbiranje ljudi je strogo omejeno, evropski festivali z nesrečnim zimskim terminom pa se predstavljajo na splet. A letošnja Animateka je imela srečo. Z osemnajsto edicijo je v svojo polnoletnost zakorakala v hibridni obliki, ki je poleg s palmami okrašenih dvoran Kinodvora in Slovenske kinoteke, ovitih v čarobni duh, za večjo dostopnost tudi prek spleta ponudila na ogled tekmovalni program otroških, študentskih ter vzhodnih in srednjeevropskih animacij. In čeprav je bil festivalu z ukinitvijo večernih dogodkov in okrnitvijo družabnega življenja odvzet delček njegove identitete, je prav letošnje leto pokazalo, da je magično jedro festivala – karaokam navkljub! – vendarle predvsem izjemen, raznolik in skrbno izbran program, ki gledalcem sredi v meglo in dež zavitega decembra za dober teden odpre glavo, razburka domišljijo ter nas v eksploziji barv in družbeno relevantnih tem zapelje v vrtinec poetičnih, subtilno političnih, kreativnih in igrivih kratkih zgodb.

V pereč družbeni problem psihološkega in fizičnega nasilja, ki je v zadnjih letih socialnega omejevanja in zapiranja za štiri stene zaskrbljujoče naraslo, tako zarežeta oba letošnja filma slovenskih ustvarjalcev: **Steakhouse** (2021) Špele Čadež in **Babičino seksualno življenje** (2021) Urške Djukić in Émilie Pigéard. Slednji s prepletom intimnih zgodb, povzetih po osebnih pričevanjih žensk iz knjige *Ogenj, rit in kače niso za igrače* Milene Miklavčič ter duhovito, razigrano animacijo, ki težko temo razbremeni z ravno pravo mero humorja, pred nami razpre generacijsko travmo žensk, ki jim je (bil?) pod patriarhalnim ustrojem družbe zanikan vsakršen užitek, občutek varnosti ter partnerske intimne. Njihova seksualnost je omejena na reproduktivno funkcijo dojenja in rojevanja

potomcev, kar nam filmska pripoved, postavljena v perspektivo babice, naše prednice, slika s skorajda otroško risano animacijo sodčkastih materinskih figur, ki v utesnjenih hiškah iz sebe izstreljujejo jokajoče otroke, se spreminjajo v krave mlekarice ter pred vrati neuspešno zadržujejo militariistične može, ki s svojimi tiči v rokah vehementno marširajo proti njihovim razgaljenim, ranljivim, od rednih zakonskih posilstev razbolelim vaginam.

Film, ki nas s kolažem črno-belih fotografij v teku uvodne in zaključne špice časovno umesti v prvo polovico dvajsetega stoletja, nas s svojo senzibilnostjo pretrese tudi v trenutkih, ko nabrekle ženice, katerih neskončne obline se utesnjujoče stiskajo znotraj zamejujočih okvirov hiš, v katerih kuhajo, perejo, pospravljajo, dojijo, rojevajo in pred spanjem tiho (po) trpijo do moževih izlivov. A za najmočnejši del filma se vendarle izkaže minuta črnine, ki vase pogoltno vse razgibane animirane podobe, pa tudi fotografije, ki v hibridnem režijskem pristopu s subtilno simboliko portretirancev in njihove telesne govorice uokvirjajo filmsko naracijo. Črnine, ki jo dopolnjuje le zvok moške naslade in ženske bolečine. Črnine, ki nam z odsotnostjo narisane, prikazane, torej le zvočno sugeriranega, požene srh po kosteh ter nam v mislih izriše scenarije, realnejše in grozljivejše kot karkoli vizualno rekreiranega in definirane.

Madžarski poetično-eksperimentalni film **Bagatelle** (2021, Laszlo Csaki), o prednostih in slabostih *usekovanja*, se na nekoliko lahkotnejši način poigrava z različnimi tehnikami animacije, prepletanjem barvnih risb, navidezno arhivskih posnetkov super 8-mm kamere in zrnatega fotokolaža. Film se pred nami razpleta kot hudomušna alegorija življenja, ki nas včasih duši in utesnjuje ter kot nadležni

smrkelj v nosu spravlja v nelagodno stisko, dokler se z močnim pihom v robec ne (od)rešimo odvečnih lepljivih izcedkov, tega simbola negativnih emocij in čustvenih bremen, ter končno spet neovirano zadihamo.

Elementov satire ne manjka niti v estonski animaciji Kristjana Holma **Epidemia** (2021). A kot nam morda sprva pomenljivo sugerira naslov, se humor ne skriva v avtorjevem pristopu do epidemiološke situacije današnjega časa, ki zadnji dve leti obremenjuje in razdvaja svet. Majceni, s svinčnikom narisani možici, ki jih definirajo zgolj obrazi in ročice, v tem enigmatičnem kolažu namreč podležejo neki drugačni, a enako nalezljivi epidemiji: epidemiji zehanja. Ta se na neki točki prav potiho in zahrbtno, nepričakovano in interaktivno s filmskega platna prelije v dvorano ter z nju po zehanju požgečka tudi svoje občinstvo; dokler se vsa naša eksistenca ne razblini v prazen nič v še zadnjem vélikem, usodnem zehu zemlje.

Nekoliko bolj dramatično in eksplozivno nas v »konec sveta« posrka prvi, a kronološko zadnji del trilogije o prostoru poljske animatorke Marte Pajek, **Impossible Figures and Other Stories I** (2021), ki po raziskovanju medčloveškega (III) ter stanovanjskega (II) prostora tokrat postavlja pod drobnogled prostor mesta. A to mesto, ki ga prvič vzremo sredi

eksplozije in bežečih ljudi, je mesto propadle utopije, razkrojene civilizacije in konca človeštva, kjer se po zapuščenih ulicah premika le še elegantna, skrivnostna starka, ki preizprašuje našo temačno preteklost ter izgubljeni potencial prihodnosti svojega za vselej izpraznjenega, opustošenega kraja. Film v današnji korona-realnosti pridobi še dodaten sloj aktualnosti, ob kateri se zavemo, da apokalipsa, ki jo naznanja Marta Pajek, že nekaj časa pritlehno vdira v našo realnost.

Starka, katere modro senčilo v sicer brezbarvni ročni animaciji, polni preciznih črt in potez, neizbežno spominja na postarano verzijo lepotic, ki v II. delu z elegantnimi, že skoraj mačjimi gibi išče ravnovesje med svojim telesom in stanovanjem, tako tudi vizualno in narativno med trilogijo vzpostavi ohlapno povezovalno nit, čeprav gre v osnovi za tri ločene zgodbe in filme. Starka v krznenem plašču, sandalih, z dolgimi nohti in močnimi ličili tako predstavlja še zadnjo (pre)živelo, a njen status, vpetost v mesto ter delež krivde pri propadu sveta, ostaja nedefiniran in neznan. Film, ki izstopa v svoji drznosti, epskosti in grandioznosti, a tudi narativni abstraktnosti in nejasnosti, kjer »lahko sobivajo različna razumevanja in spomini«, je najbolj prepričal tudi letošnje žirante, ki so mu na Animateki složno podelili veliko nagrado mednarodne žirije. ■

Impossible Figures and Other Stories I (2021)